

11

Uluslararası İstanbul Bienali'nin başlığı –“İnsan Neyle Yaşar?”– Bertolt Brecht'in Elisabeth Hauptmann ve Kurt

● Weill ile birlikte 1928'de yazdığı *Üç Kuruluşluk Opera* adlı oyunda yer alan “Denn wovon lebt der Mensch?” adlı şarkının Türkçe çevirisi. *Üç Kuruluşluk Opera*, burjuva toplumunda mülkiyetin yeniden dağıtım sürecini konu ediniyor ve kapitalist ideolojinin birçok bileşenine acımasız bir ışıkta bakıyor. Brecht'in oyunda geçen “her suçlu bir burjuva, her burjuva bir suçludur” saptaması bugün her zamankinden daha geçerli ve gerçek, ve 1928'de yeni filizlenen liberal ekonominin kendisinden önceki toplumsal uzlaşmayı aşındırma kapasitesi ile günümüz arasındaki paralellikler son derece çarpıcı.

Bienal'in başlığı “İnsan Neyle Yaşar?”, dünyanın her yerinde birbirlerine bağlanıp aynı ağlar içerisinde örüldükçe ayırt edilemeyecek derecede benzer hale gelen iki ana konuyu, siyaset ve ekonomiyi akla getiriyor. Devam eden finansal krizin son birkaç on yıldır hepimizin içinde yaşadığı “yeni dünya düzeni”nin meşruiyetine ciddi bir darbe vurduğu ve bu düzenin sorgulanamaz görünen neoliberal önermelerinin altını oyduğu bu anda, “İnsan Neyle Yaşar?”, bienal yapısını, içinde gerçekleştiği mevcut sanatsal ve siyasi bağlamdan bir düşünce zemini devşirerek, eleştirel düşüncenin yenilenmesine zemin sağlama potansiyeli olan bir meta-araç olarak yeniden düşünmeyi amaçlıyor. Diğer bir deyişle “İnsan Neyle Yaşar?”, tarihsel, edebi ve pop-kültürel referanslarının bolluğuyla İstanbul gibi bir şehirde özellikle cazip bir çözüm gibi görünse de, yerel özgüllükleri küreseli okumaya yarayacak bir tür prizma olarak kullanmaya kalkışmıyor. Sergi kültür turistlerine Asya ve Avrupa arasındaki köprünün, modernleşme yolundaki yılmaz kararlılığının sıkıntısını yaşayan Osmanlı İmparatorluğu'nun nostaljik simgesinin ve bugün iddialı bir küresel metropol ve ayrıca elbette Avrupa kimliği ve Avrupa Birliği'nin çokkültürlü siyasetlerinin travma mahallerinden biri olan bu büyüleyici “metafor şehri”nin bir diğer boyutunu göstermek için de çabalamıyor. Bunun yerine hem yerel hem uluslararası izleyicilere, etkileri her yerde hissedilen mevcut ekonomik krizin pençesindeki günümüz dünyası hakkında sorduğu sorularla doğrudan hitap ediyor.

Bir sergi olarak “İnsan Neyle Yaşar?”, yapıtları izlemek için bir prizma, Brecht'in bilinçli siyasi angajmanına ve yöntemlerine açık bir göndermeyle okunabilecekleri bir bağlam sağlıyor. Sunulan yapıtlar doğrudan “Brechtçi” olmak zorunda değil; nitekim sadece bazıları Brecht'in eserlerine doğrudan

The title of the 11th International İstanbul Biennial – ‘What Keeps Mankind Alive?’ – is the English translation of the song ‘Denn wovon lebt der Mensch?’ from *The Threepenny Opera*, written in 1928 by Bertolt Brecht, in collaboration with Elisabeth Hauptmann and Kurt Weill. *The Threepenny Opera* thematises the process of the redistribution of ownership within bourgeois society and casts an unforgiving light on a wide range of elements of capitalist ideology. Brecht’s assertion in the play that ‘a criminal is a bourgeois and a bourgeois is a criminal’ remains as resonant and as true as ever, and the parallels between the burgeoning liberal economy’s capacity to erode a hitherto existing social consensus in 1928 and the present are striking.

The Biennial’s title, ‘What Keeps Mankind Alive?’ evokes two main subjects, politics and economics, which have grown indistinguishably similar as they have connected and networked all around the globe. At a moment when the ongoing financial crisis has dealt a considerable blow to the legitimacy of that ‘new world order’ in which we have all been living for the past several decades, undermining its seemingly unquestionable neoliberal premises, ‘What Keeps Mankind Alive?’ seeks to rethink the biennial as a meta-device with the potential to facilitate the renewal of critical thinking by extracting thought from the immediate artistic and political context where it takes place. In other words, ‘What Keeps Mankind Alive?’ does not seek to take local specifics as some sort of prism to read the global, an especially tempting solution in a city such as İstanbul, with its wealth of historical, literary and pop-cultural references. Nor does the exhibition strive to reveal to cultural tourists yet another aspect of this fascinating ‘metaphor city’, bridge between Asia and Europe, nostalgic symbol of an Ottoman Empire troubled by its unyielding determination to modernise, now an ambitious global metropolis, and of course a trauma spot for European identity and the multicultural politics of the European Union. Rather it addresses both local and international audiences head-on with questions about the contemporary world in the throes of the current economic crisis, whose effects are everywhere.

As an exhibition, ‘What Keeps Mankind Alive?’ provides a prism for viewing the works, a context in which they can be read in explicit reference to Brecht’s conscious political engagement and methods. The works presented are not necessarily ‘Brechtian’ per se; indeed few refer directly to Brecht’s oeuvre. They subscribe, on the one hand, to Brecht’s belief in

göndermede bulunuyor. Bir yandan Brecht'in sanatın siyasi angajmanına duyduğu inanca katılıyor ve bu potansiyeli anlamlı hale getirmeye çalışıyorlar; diğer yandan ise Brecht'in şarkısının ruhunu paylaşıyorlar. “İnsan Neyle Yaşar?” zaten elimizde varoldandan ötede, ileriye gösteren bir yola işaret ediyor, muhtemel yönlerin ve yeni okumaların hatlarını çiziyor. Ancak, bir bütün olarak sergi, bağımsız yapıtlar üzerine geliştirilebilecek perspektiflerden sadece biri; yapıtlar ayrı ayrı ele alındıklarında farklı bir tekil ilgi alanları dizisi ve göndermeler öbeğiyle de ilişki içerisindedir.

Brecht, 1945 Eylül'ünde günlüğüne şöyle yazmıştı: “Berlin’de Üç Kuruşluk Opera’nın dolu salonlarda oynandığını, sonra da Rusların müdahalesiyle kaldırıldığını duyuyoruz. BBC (Londra), oyunun “Önce ekmek gelir, ardından ahlak” baladından dolayı protesto edildiğini bildirmiş. Ben de olsam oyunun oynanmasına izin vermezdim. Devrimci bir mesajın yokluğunda bu ‘mesaj’, katıksız anarşizm olur.” Bu ifadenin İkinci Dünya Savaşı’nın hemen sonrasının siyasal iklimi bağlamında anlaşılması gerekir. Ama bugün de herhangi bir geniş çaplı devrimci harekete rastlamak mümkün değil. İşin doğrusu, gerçekliğin kendisi “Brechtçi”leşti – Avrupa siyasetini yöneten kişiliklerin gözlemlenmesi bunu göstermeye yetecektir. Brecht’in zamanında çelişki belirsizlik taşımamaktaydı: Faşizme karşı üçüncü bir yol mevcut değildi. Bugün ise siyasetin dili fiilen depolitize edilmiş durumdadır. Savaşın ismi insani müdahale, kitlesel katliamın ismi etnik “temizlik” oldu, tüm siyasal güçler bir barış, demokrasi ve insan hakları retoriği çerçevesinde adımlarını atıyor ve diğer mücadele imkânlarından yoksun militanlar “terörist” damgası yiyor. Çağdaş kuram bile siyasal antagonizmadan uzak durmaya dikkat ederek “münakaşaya dayalı” siyasetten yana tavır belirtiyor, ki bunun da kolayca alkolsüz bira, dumansız sigara veya kafeinsiz kahve gibi siysetsiz siyaset olduğu ortaya çıkarsa şaşmamak gerekir... Günümüzün sınıflı toplumunda antagonizma olmadan siyaset bir hayaldir. Pazarlanabilir bir farklar yelpazesinin (genellikle “çoğulculuk” adıyla çığırkanlığı yapılan) sahte bir coşkuyla kutlanmasına izin veren neoliberal “çeşitlilik” tarafından desteklenen siyasetin kültürelleştirilmesinin yerine kültürün siyasallaştırılması konmalıdır. “Sosyalizm ya da barbarlık” ikileminin her zamankinden daha gerçek olduğu ve dünyanın geleceğinin fakirleştirilmiş savaş bölgeleriyle zengin bölgelerin istikrarlı faşizm eğilimli sistemleri arasında bölündüğü günümüzde bizi bekleyen görev budur. ✘

political engagement in art and seek to make that potential meaningful; on the other hand, they share something of the spirit of Brecht's song. 'What Keeps Mankind Alive?' points a way forward beyond the merely existent, delineating possible directions and new readings. Yet the exhibition as a whole is only one of the perspectives on the individual works; separately the pieces involve a whole series of singular preoccupations and clusters of reference.

In a diary entry from September 1945, Brecht wrote: 'We hear that *The Threepenny Opera* has been performed to packed houses in Berlin, but then had to be taken off, at the instigation of the Russians. The BBC reported that the ballad *Food is the first thing, morals follow on* was the reason for the protest. Personally, I would not have permitted the production. In the absence of any revolutionary movement, the play's message is pure anarchism.' This statement has to be understood in the political context in the immediate wake of World War Two. But the fact is that today it is not possible to detect any broad revolutionary movement either. Indeed, reality itself has become 'Brechtian' – one need merely observe the characters ruling European politics to be convinced. In Brecht's day, the conflict was unambiguous: in the face of fascism there was no third way. Today, the language of politics is effectively depoliticised. Wars have become humanitarian interventions, mass killings are called ethnic 'cleansing', all political powers advance beneath a rhetoric of peace, democracy and human rights, and militants deprived of other means of struggle are labelled as 'terrorists'. The culturalisation of politics, promoted by neoliberal 'diversity' which allows for the euphoric celebration of a range of marketable differences (usually touted as 'pluralism') must be replaced by the politicisation of culture. Today when the dilemma 'barbarity or socialism' is more real than ever and the future of the world appears divided between pauperized war zones and the stable fascistoid systems of the rich zones, this is our task. ✘